

відповідно буде залежати попит і дохід фірми. Але потрібно відзначити і недоліки такого рішення, зокрема це стосується витрат на утримання і адміністрування самої фірми. Доцільно запровадити певний інтервал цін, який буде залежати від розміру фірми та кількості витрат на її адміністрування.

Розглядаючи питання якості аудиторських послуг, потрібно також звернути увагу на складання аудитором аудиторського висновку. В основному цей досить важливий і вагомий документ має довільну форму. У ньому відображається інформація, яка, на думку аудитора, є важливою. Відносно цього цікавим рішенням було б створення більш розширеної структури аудиторського висновку. Таке рішення змусило б аудитора збільшити обсяг досліджуваних об'єктів і відобразити стан підприємства з різних сторін, що підсилить якість інформації для потенційних користувачів. Більше того, така структура давала б більший обсяг інформації насамперед для керівника, що надалі може вплинути на прийняття управлінських рішень.

Наступним, з нашого погляду, постає питання про страхування професійної відповідальності аудиторської фірми. В більшості країн із розвинутим ринком аудиторських послуг страхування відповідальності аудиторів є обов'язковим. На Україні кількість аудиторських фірм, що страхують свою відповідальність, несуттєва. Це пояснюється, по-перше, відсутністю статі в законі про встановлення ступеня обов'язковості страхування професійної відповідальності та регулювання видів, порядку і умов такого страхування. По-друге, страхові компанії ставлять ряд певних вимог при укладанні договору, серед яких підтвердження факту настання страхового випадку судом. Відразу постає питання, як надавати суду інформацію, якщо в угоді з клієнтом обумовлена конфіденційність. Тому одним зі шляхів вирішення цієї проблеми може стати вступ українських аудиторських фірм до міжнародних асоціацій та оформлення страхування через закордонні страхові компанії.

Висновки

Удосконалення системи аудиту матиме позитивний вплив не лише на розвиток аудиторської діяльності, а й на економічний стан держави в цілому. Таке вдосконалення приведе до зменшення шахрайства, помилок та грошових махінацій на підприємствах, збільшить можливість контролювати сплату

підприємствами податків, можливість отримати надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок виявлення підприємств, що приховують результати своєї економічної діяльності, дозволить значно заощадити державні кошти, котрі витрачаються на утримання контрольно-ревізійного апарату, буде формувати спеціальну літературу з проведення аудиту, що буде враховувати зміни в законодавстві.

Отже, необхідно зазначити, що сьогодні аудит стає окремою складовою інфраструктури економіки України, яка потребує відповідного регулювання. Для ефективного регулювання аудиту в Україні слід забезпечити оптимальну комбінацію державного, професійного та економічного механізмів регулювання із поступовим послабленням першого. У сучасних умовах інтеграції в європейське співтовариство розвиток аудиту є важливим і пріоритетним напрямком. Враховуючи радикальні темпи змін життя суспільства, виникає об'єктивна необхідність ефективного вдосконалення та широкого використання аудиторської діяльності як з точки зору наукової парадигми, так і її практичної цінності. Головним критерієм такої цінності має бути зростання довіри суспільства до результатів аудиторської перевірки. Аудит має стати потужною зброєю проти фінансового шахрайства та надійним джерелом про реальний стан справ господарюючого суб'єкта. Аудиторська діяльність покликана забезпечувати прозорість і надійність економіки, ефективність регулювання економічних процесів. Саме тому розвиток аудиту в Україні має залежати не лише від розширення фондового ринку, притоку інвестицій, а й від перебудови аудиторської діяльності та якісних змін в аудиторському середовищі.

Список використаних джерел

1. Мусіхіна Г.М. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=25952>
2. Миронова Ю. Проблеми розвитку аудиту в Україні. [Електрон. ресурс].
3. Гуцаленко Л.В. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та шляхи їх вирішення [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_1/97.pdf
4. Редько О.Ю. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №1. – С. 46–54.

УДК 636.03

О.В. ЗАХАРЧЕНКО,

к.е.н., доцент, Одеська державна академія будівництва та архітектури

Управління ризиками на підприємствах тваринництва

Досліджено поняття та зміст «управління ризиками на підприємствах тваринництва». Приведено класифікацію та характеристику чинників ризикових подій у галузі тваринництва. Охарактеризовано розподіл посадових функцій та функцій щодо управління ризиками серед основних менеджерів у галузі тваринництва підприємства. Розкрито основні способи та методи попередження та нейтралізації чинників ризикових подій у галузі тваринництва.

Ключові слова: тваринництво, чинники ризикових подій, ризики, управління ризиками, втрати, збитки.

О.В. ЗАХАРЧЕНКО,

к.э.н., доцент, Одесская государственная академия строительства и архитектуры

Управление рисками на предприятиях животноводства

Исследовано понятие и содержание «управления рисками на предприятиях животноводства». Приведены классификация и характеристика факторов рискованных событий в отрасли животноводства. Охарактеризовано распределение должностных функций и функций по управлению рисками среди основных менеджеров в области животноводства пред-

приятія. Раскрыты основные способы и методы предупреждения и нейтрализации факторов рисков событий в области животноводства.

Ключевые слова: животноводство, факторы рисков событий, риски, управление рисками, потери, убытки.

O. ZAKHARCHENKO,

Ph.D., associate professor Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Risk management at enterprises of livestock

Investigated the concept and content of «risk management in livestock». Powered classification and characterization of risk factors, developments in the livestock industry. Characterized the distribution job functions and functions of risk management among key managers in livestock enterprises. Solved the main methods and techniques to prevent and neutralize the risk factors of developments in the livestock industry.

Keywords: animal, factors of risk events, risks, risk management, loss, damage.

Постановка проблеми. Адаптація вітчизняних тваринницьких підприємств до сучасних економічних умов господарювання вимагає чіткого усвідомлення переваг, недоліків і закономірностей розвитку ринкової економіки, розробки та всебічного використання дієвих підходів і методів управління господарським ризиком.

Невизначеність розвитку економічного середовища виступає першопричиною виникнення ризику, вимагає адекватних дій підприємств направлених на ідентифікацію основних чинників ризикових подій, їх своєчасного прогнозування, оцінки можливих втрат, передбачення та застосування відповідних коригуючих дій. Своєчасне реагування та усунення наслідків чинників ризикових подій дозволяє отримати певний ефект за мінімально можливих втрат при здійсненні господарських операцій, реалізації інвестиційних проектів тощо.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В практиці діяльності підприємств процес управління ризиками виступає ключовою компетенцією менеджерів. На підприємствах повинна бути сформована дієва система попередження, а при неможливості – своєчасного усунення наслідків чинників ризикових подій. Ці та інші питання знайшли відображення у наукових доробках вітчизняних вчених, серед яких на особливу увагу заслуговують праці Т.М. Борисової [1], А.П. Гайдучького [2], А.Л. Гапоненко [4], В.А. Кравченка [3], Т.Л. Мос-тенської [5], Н.С. Скопенко [5], Д.А. Штефаніч [7] та ін.

В умовах кризової економіки питання ефективного управління ризиками має стати одним зі способів усунення впливу негативних чинників або їх попередження. Однак управлінню ризиками на підприємствах тваринництва приділяється науковцями незначна увага, у зв'язку з чим потребує додаткового пророблення.

Мета статті – аналіз та ідентифікація чинників, що впливають на функціонування підприємств тваринницького напрямку з метою попередження та усунення їхнього впливу для ефективного управління ризиками.

Виклад основного матеріалу. У країнах із розвиненим підприємницьким середовищем управління ризиком і економічною безпекою досить широко поширене. Останніми роками цим активно починають займатися і в Україні. Для українських підприємств управління ризиком через низку обставин набагато актуальніше, ніж для зарубіжних. Вітчизняні бізнес-технології знаходяться лише у стадії формування і переходу до цивілізованих. Українське ділове середовище дуже в'язке й обумовлює набагато більший систематичний ризик, ніж на Заході. Це стосується і держави, і виконавської дисципліни, і звичаїв бізнесу, і особливостей менталітету.

Управління ризиком – це потужна внутрішня конкурентна перевага, що носить не лише тактичний, а й стратегічний характер. Це те, що роблять не для порятунку, а для забезпечення стійкішого і надійнішого розвитку бізнесу [3].

Управління ризиками в галузі тваринництва досить складне явище, оскільки кожна окрема ситуація може містити безліч відмінних одна від одної складових. Тому першочерговим завданням даного дослідження є визначення поняття та змісту управління ризиком в цілому та в галузі тваринництва зокрема.

Ризики – це об'єктивний і неминучий фактор будь-якої господарської діяльності. Тому перед менеджментом стоїть завдання не уникати ризиків, а управляти ними і тим самим підвищувати ефективність діяльності компанії [6].

Під управлінням ризиками розуміються процеси, пов'язані з ідентифікацією, аналізом ризиків та прийняттям рішень, які включають максимізацію позитивних і мінімізацію негативних наслідків настання ризикових подій [6].

За визначенням Д.А. Штефаніч, управління підприємницьким ризиком являє собою сукупність дій економічного, організаційного і технічного характеру, спрямованих на встановлення видів, факторів, джерел ризику, оцінку величини, розробку і реалізацію заходів щодо зменшення його рівня та запобігання можливих втрат [7].

Згідно зі стандартом AS/NZS Standard 4360:1999 процес ризик-менеджменту можна визначити як систематичне використання наявних у розпорядженні менеджерів методів, способів і прийомів для вирішення завдань, що стосуються ризиків: установа контексту, аналізу (виявлення й оцінки), впливу, моніторингу і комунікацій [8].

Виходячи з наведених визначень поняття «управління ризиком» дамо його розуміння стосовно об'єкту дослідження. Таким чином, управління ризиками в галузі тваринництва – це систематично здійснювана діяльність спеціалістів (менеджерів) у певному напрямі роботи (стосовно їхньої компетенції і функцій) щодо ідентифікації, оцінки величини, впливу та нейтралізації чинників ризикових подій у галузі тваринництва з метою запобігання зниження показників функціонування підприємства. Такими показниками можуть бути продуктивність праці, трудомісткість продукції, продуктивність тварин, собівартість одиниці продукції тощо.

З метою ефективного керування ризиками необхідно мати розроблений план дій з попередження та нейтралізації чинників ризикових подій.

Процес ефективного керування ризиком містить у собі такі етапи [2]:

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

• *Комплектація*. На цьому етапі підприємство оцінює можливість виникнення всієї сукупності ризиків незалежно від того, чи зможе воно впливати на них у випадку реалізації чи ні. Таким чином, даний етап є інформаційно-аналітичним етапом.

• *Ідентифікація*. На цьому етапі підприємство установлює всі параметри можливого ризику відповідно до класифікації підприємницьких ризиків.

• *Перевірка*. На цьому етапі підприємство вирішує питання про доцільність заняття певним напрямом діяльності при наявності інформації про вже ідентифіковані ризики. Воно може відмовитися від кожного з передбачуваних видів діяльності в тому випадку, якщо за якихось причин ризик не задовольняє стратегії фірми (наприклад, більш високий рівень ризику для даного напрямку діяльності в порівнянні з іншими напрямками тощо). Однак слід зазначити, що суб'єкт, що хазяює, може не приймати унікальні (несистемні) ризики, але відмовитися від системних він не може.

• *Якісний і кількісний аналіз*. На цьому етапі робиться повний аналіз ризику з розрахунком його рівня і ступеню впливу на діяльність даного підприємства.

• *Зниження ступеня ризику*. На цьому етапі підприємство займається пошуком шляхів активного і пасивного захисту від ризику і розробкою конкретних механізмів їхньої реалізації.

• *Планування реагування*. На цьому етапі підприємство планує свої дії (розробляє стратегію поведінки) на той випадок, коли прийняті ним ризики виявляться реалізованими.

• *Контроль*. Після того як підприємство прийняло ризик, проаналізувало його і спланувало свої дії, у випадку його реалізації воно повинне контролювати поточну обстановку (як внутрішню так і зовнішню) для того, щоб при реалізації ризику або на етапі появи умов до його реалізації відреагувати на нього за заздалегідь розробленим планом.

• *Реагування*. Цей етап не завжди є присутнім у процесі керування ризиками і з'являється тільки у випадку їхньої реалізації. Протягом даного етапу підприємство будує свою діяльність (поведінку) за заздалегідь наміченим планом.

• *Перспективний аналіз*. Має своєю основною метою аналіз минулого досвіду з керування ризиками з метою його обліку у своїй подальшій діяльності. Ефективність проведення даного етапу багато в чому визначає успіх наступного функціонування підприємства.

Розглядаючи господарські ризики тваринницьких підприємств, їх слід згрупувати за видами. На наше переконання, найбільш суттєвими видами ризику є:

– соціально-демографічні – це ймовірність того, що продукція підприємства не знайде свого покупця, тобто зменшення обсягів продажів, зниження ціни на продукцію, через погіршення матеріального добробуту громадян. За таких умов працівники підприємства можуть втратити робочі місця, відбувається зниження рівня доходів працівників, закриття об'єктів соціальної інфраструктури тощо;

– виробничий ризик – настання несприятливих подій у випадках зупинки виробництва через відсутність матеріально-технічних ресурсів, зниження продуктивності тварин, підвищення трудомісткості продукції, зниження продуктивності праці, зменшення обсягів виробництва продукції тощо;

– природно-кліматичні та екологічні ризики пов'язані з можливістю ненавмисного забруднення навколишнього

природного середовища відходами тваринництва та погіршення стосунків з місцевою владою та населенням;

– ринковий ризик – зменшення частки ринку продукції підприємства через несприятливу кон'юнктуру ринку або дії конкурентів, зниження матеріального добробуту громадян;

– адміністративно-законодавчий ризик – зростання податкового та іншого тиску на виробників продукції тваринництва, прийняття законів та нормативно-правових актів, що знижують ефективність функціонування галузі тваринництва;

– інвестиційно-фінансовий ризик пов'язаний з високим ризиком неповернення інвестованих у розвиток галузі тваринництва коштів та отриманням збитків;

– інформаційний ризик – відсутність достовірної, точної, повної та об'єктивної інформації щодо ситуації на ринку, постачальників ресурсів, конкурентів тощо.

Наведена класифікація у повній мірі відображає проблеми розвитку галузі тваринництва і не дає повною мірою реалізувати наявний потенціал.

У західній практиці для управління ризиками у штаті компанії призначена посада ризик-менеджера. Однак у реаліях української практики господарювання, і особливо в тваринництві, обов'язки з попередження та нейтралізації чинників ризикових подій розпоршені серед багатьох спеціалістів. Наведемо окремі з них у табл. 1.

Перелік управління ризиками щодо функцій керівного складу працівників галузі тваринництва не є вичерпним і може бути розширений.

У даному аспекті зауважимо, що на малих підприємствах (фермах) усі перераховані функції або більша їх частина може виконуватися безпосередньо директором (головою) із залученням на договірних засадах сторонніх спеціалістів (наприклад, ветлікаря). На середніх за розмірами підприємствах припустиме застосування наведених у табл. 1 функцій за посадами працівників (зооінженером, зоотехніком, ветлікарем). На великих підприємствах є можливість формування окремого спеціалізованого відділу (підрозділу), на який покладено управління ризиками. До останніх відносять агрохолдинги, великі спеціалізовані тваринницькі підприємства.

Прийняття управлінських рішень на підприємстві припускає тісний взаємозв'язок усіх видів ризику. Однак найякісніші прогнози менеджера можуть не здійснюватися через несподівані та непередбачені обставини, незалежні від самої фірми [1, с. 117].

Незважаючи на галузеву специфіку, в більшості секторів економіки використовуються в чомусь схожі механізми зниження ризиків, які зводяться до таких основних способів управління ризиками [4]:

1. Уникнути можливих ризиків, що припускає відмову від ненадійних програм, проектів і ненадійних партнерів. Суть даного напрямку зводиться до намагання уникнути будь-якого виникає в управлінській діяльності ризику.

2. Хеджування, яке являє собою форму страхування від можливих втрат шляхом укладення угоди врівноважувала б, перенесення ризику з однієї особи на іншу. Хеджування призначене для зниження можливих втрат вкладень внаслідок ринкового ризику.

3. Попередження ризиків за допомогою створення спеціалізованих структурних підрозділів управління ризиками, форму-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 1. Функції менеджерів підприємств галузі тваринництва з управління ризиками*

Посада	Функції	Управління ризиками
Директор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначає, формулює, планує, здійснює і координує всі види діяльності підприємства. 2. Визначає напрями розвитку підприємства у формуванні цінової, кредитно-банківської, податкової та страхової політики, соціальної та зовнішньоекономічної діяльності. 3. Організує роботу і ефективну взаємодію виробничих одиниць, цехів та інших структурних підрозділів підприємства, направляє їх діяльність на досягнення високих темпів розвитку і удосконалення виробництва та продукції. 4. Забезпечує відповідність продукції кращим світовим зразкам з метою задоволення потреб замовників і споживачів у відповідних видах продукції, підвищення продуктивності праці, ефективності виробництва і якості продукції на основі широкого запровадження нової техніки і прогресивної технології, організації праці, виробництва і управління, удосконалення господарського механізму. 5. Спрямовує діяльність персоналу на досягнення високих економічних та фінансових результатів. 6. Забезпечує виконання підприємством програми оновлення продукції, планів капітального будівництва, обов'язків перед державним бюджетом, постачальниками, замовниками і банками. 7. Організує виробничо-господарську діяльність підприємства на основі застосування методів обґрунтованого планування, нормативних матеріалів, фінансових і трудових витрат, широкого розповсюдження передового досвіду, а також максимальної мобілізації резервів виробництва шляхом досягнення високих техніко-економічних показників, підвищення технічного рівня і якості продукції, раціонального і економічного витрачання всіх видів ресурсів. 8. Вживає заходів щодо забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами, найкращого використання безпечних і сприятливих умов праці, додержання вимог законодавства про охорону навколишнього середовища. 9. Здійснює заходи із соціального розвитку колективу підприємства, забезпечує розроблення, укладання і виконання колективного договору, проводить роботу щодо зміцнення трудової і виробничої дисципліни, сприяє розвитку творчої ініціативи і трудової активності працівників. 10. Забезпечує сполучення економічних і адміністративних методів керівництва, матеріальних і моральних стимулів підвищення ефективності виробництва, а також посилення відповідальності кожного працівника за доручену йому справу. 11. Вирішує всі питання в межах наданих йому прав, доручає виконання окремих організаційно-господарських функцій іншим посадовим особам: заступникам керівника, керівникам виробничих підрозділів підприємства. 12. Забезпечує додержання законності, активне використання правових засобів удосконалення управління, зміцнення договірної дисципліни і обліку, господарського розрахунку. 13. Здійснює заходи щодо соціального захисту колективу підприємства, забезпечення і збереження зайнятості працівників. 14. Представляє підприємство в органах державної влади і у взаємовідносинах з партнерами 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Диверсифікація діяльності підприємства. 2. Забезпечення кормами власного виробництва. 3. Залучення інвесторів на довгостроковій основі, у т.ч. випуск цінних паперів (акцій, облигацій). 4. Організація ефективного і своєчасного обслуговування тваринницьких підрозділів з метою запобігання непередбачених втрат. 5. Мотивація та стимулювання праці робітників тваринницьких підрозділів з метою запобігання зниження продуктивності праці. 6. Своєчасне виділення грошових коштів для придбання необхідних матеріально-технічних ресурсів, оновлення основних засобів, реконструкції приміщень (ферм) тощо. 7. Моніторинг ринків збуту та цін на продукції з метою забезпечення максимально можливих надходжень фінансових ресурсів від реалізації виробленої продукції. 8. Укладання форвардних і ф'ючерсних контрактів на поставку продукції власного виробництва. 9. Зниження навантаження на природне навколишнє середовище через формування системи безвідходного виробництва. 10. Реалізація інвестиційних проектів з виробництва тепло- та електроенергії на основі використання тваринницьких відходів. 11. Складання середньо- та довгострокових планів розвитку галузі тваринництва із залученням зооінженера, зоотехніка, ветлікаря. 12. Страхування ризиків у тваринництві. 13. Аналіз виробничих звітів зооінженера, зоотехніка та ветлікаря. 14. Формування страхового фонду покриття збитків від непередбачуваних подій. 15. Об'єднання з іншими підприємствами, формування кластерів, кооперативів, корпорацій, асоціацій тощо
Зооінженер	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проводить наукові дослідження в галузі тваринництва. 2. Вивчає і впроваджує передові методи розведення, вирощування худоби та птиці. 3. Проводить розрахунки необхідної кількості кормів для обслуговування тварин і подає їх на затвердження керівництву. 4. Проводить відбір тварин на плем'я, відбір і підбір пар. 5. Визначає режим утримання тварин (температура, вологість повітря, газообмін, ін.) і здійснює контроль за його дотриманням. 6. Здійснює контроль і координує роботу з розведення, вирощування тварин та догляду за ними. 7. Організовує роботи по штучному вигодовуванню молодянку і догляду за ним. 8. Розробляє заходи щодо проведення санітарно-профілактичних робіт, прибирання та чищення тварин. 9. Організує облік продуктивності тварин 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання передового (зарубіжного) досвіду утримання тварин, їх годівлі та обслуговування. 2. Науково обґрунтовані розрахунки забезпечення кормами тварин з урахуванням статевовікових груп. 3. Планування та своєчасне подання директору кошторисів витрат для придбання необхідних матеріально-технічних ресурсів. 4. Своєчасне проведення санітарно-профілактичних робіт з метою запобігання зайвих втрат продукції тощо

<p>Зоотехнік</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснює організаційно–технологічне керівництво галуззю тваринництва. 2. Організовує розроблення і здійснення заходів з інтенсифікації виробництва, переведення його на промислову основу, ефективного використання основних засобів виробництва, трудових і матеріальних ресурсів, підвищення продуктивності худоби і птиці, зниження собівартості продукції, зростання продуктивності праці та рентабельності тваринництва. 3. Забезпечує розроблення і впровадження зоотехнічних та організаційно–економічних заходів, спрямованих на поліпшення використання тварин та птиці, тваринницьких приміщень. 4. Бере участь у розробленні перспективних і річних планів розвитку господарства та завдань підрозділів, планує рух поголів'я, його відтворення і вирощування молодняка. 5. Проводить роботу зі створення міцної кормової бази, забезпечення тваринництва засобами механізації та автоматизації, обладнаними приміщеннями для худоби і птиці, ремонтними матеріалами, спецодягом, тарою тощо. 6. Організовує розміщення худоби по фермах і в приміщеннях, зимівлю худоби, її літнє утримання та випасання, приймання кормів від підрозділів рослинництва, визначення їх якості та кількості. 7. Забезпечує збереження кормів, підготовку їх до згодовування. 8. Веде контроль за кількістю та якістю продукції, повноцінною годівлею і правильним утриманням худоби і птиці, своєчасною заготівлею, збереженням і використанням кормів, засобами механізації, затратами праці, матеріалів та коштів у галузі. 9. Організовує племінну роботу, спрямовану на поліпшення порідних якостей і продуктивності худоби та птиці, бере участь у складанні та проведенні ветеринарно–профілактичних та лікувальних заходів. 10. Бере участь у розгляді та виборі проектів будівництва виробничих споруд для галузі і в роботах приймальних комісій з введення їх в експлуатацію. 11. Забезпечує розроблення і впровадження заходів з наукової організації праці, атестації і раціоналізації робочих місць, обґрунтованих норм праці з обслуговування худоби та птиці, досягнення науки і передового досвіду, положень про оплату і стимулювання праці. 12. Організовує ведення обліку, своєчасне складання звітів з тваринництва. 13. Складає розпорядок дня, раціони годівлі і баланси кормів. 14. Перевіряє і підписує документи з руху тварин, витрати кормів, молока тощо. 15. Бере участь в організації підготовки і підвищенні кваліфікації кадрів. 16. Координує роботу тваринницьких відділень, ферм, керує зоотехнічним персоналом. 17. Контролює додержання працівниками тваринництва виробничої та трудової дисципліни, правил і норм охорони праці, виробничої санітарії та протипожежного захисту. 18. Забезпечує виконання законодавства з охорони навколишнього природного середовища 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Удосконалення та підвищення ефективності організаційно–технологічного управління галуззю тваринництва. 2. Реалізація заходів з переведення галузі тваринництва на інтенсивну основу, зниження виробничої собівартості продукції, витрат кормів, підвищення ефективності використання основних засобів, зниження трудомісткості продукції, підвищення продуктивності праці та тварин тощо. 3. Внесення пропозицій по удосконаленню управління та підвищенню ефективності функціонування галузі тваринництва на перспективу. 4. Своєчасне проведення робіт з реконструкції існуючих приміщень, будівництва нових, ремонту та оновлення основних засобів. 5. Організація і координація племінних робіт з поліпшення порідних якостей і продуктивності тварин. 6. Складання плану та проведення ветеринарно–профілактичних та лікувальних заходів. 7. Науково обґрунтований підхід до формування структури стада тварин та їх руху, розробки балансу кормів за поживними речовинами. 8. Координація роботи зооінженера та ветлікаря. 9. Подання директору списків робітників щодо їх преміювання та інших заохочувань з метою підвищення продуктивності та якості їх праці. 10. Організація і контроль зберігання тваринницьких відходів. 11. Організація навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів. 12. Контроль функціональних обов'язків робітників тощо
<p>Ветлікар</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проводить огляд тварин і діагностування їх хвороб і пошкоджень. 2. Здійснює дослідження причин виникнення, процесів протікання хвороб тварин, розробку методів їх лікування та профілактики. 3. Здійснює терапевтичне і хірургічне лікування тварин. 4. Застосовує лікарські засоби при лікуванні тварин, високоефективні ветеринарні препарати і методи ветеринарного впливу. 5. Проводить ветеринарні заходи щодо попередження захворювань і падежу тварин. 6. Дотримується виконання зоогігієнічних і ветеринарних правил при утриманні, годівлі тварин та догляд за ними. 7. Проводить ветеринарно–санітарну експертизу худоби і птиці. 8. Надає консультації з питань лікування і відтворення тварин, відповідного утримання та годування тварин згідно зоогігієнічним вимогам. 9. Здійснює контроль за проведенням власниками тварин обов'язкових лікувально–профілактичних заходів у строки, визначені інструкціями, настановами, рекомендаціями з утримання тварин. 10. Виконує подібні по змісту обов'язки. 11. Здійснює керівництво працівниками ветслужби 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація і контроль проведення огляду тварин, діагностування їх хвороб і пошкоджень. 2. Проведення обов'язкових лікувально–профілактичних заходів у строки, визначені інструкціями, настановами, рекомендаціями з утримання тварин. 3. Подання директору переліку та вартості потрібних ветеринарних препаратів щодо попередження захворювань і падежу тварин. 4. Консультавання зоотехніка і зооінженера з приводу відтворення тварин, відповідного утримання та годування тварин згідно із зоогігієнічними вимогами тощо

* Джерело: дослідження автора.

Таблиця 2. Матриця «ймовірність виникнення втрат» / «рівень збитків» для пошуку рішення щодо вибору на-пряму оптимізації ступеня ризику*

Рівень збитків	Ймовірність виникнення втрат					
	близька до нуля	низька	невелика	середня	велика	близька до одиниці
Незначні збитки	Прийняття ризику				Прийняття ризику чи створення резерву (запасу)	
Малі збитки	Створення резерву (запасу)					
Помірковані збитки	Створення резерву (запасу)		Зовнішнє страхування чи (і) розподіл ризику			Уникнення ризику
Середні збитки	Зовнішнє страхування чи (і) розподіл ризику				Уникнення ризику	
Великі збитки	Зовнішнє страхування чи (і) розподіл ризику			Уникнення ризику		
Катастрофічні збитки	Зовнішнє страхування чи (і) розподіл ризику		Уникнення ризику			

* Джерело: [5, с. 77].

вання резервів на покриття можливих збитків або завчасного фінансування венчурних програм і проектів розвитку. Формування резерву на покриття непередбачених витрат являє собою один із способів управління ризиками, що передбачає встановлення співвідношення між потенційними ризиками, що впливають на вартість активів, і розміром витрат, необхідних для подолання збоїв у виробничому процесі. Процес виробництва і реалізації продукції вважається ефективним та стійким, якщо у всіх передбачуваних ситуаціях несприятливі наслідки, викликані змінами тих чи інших умов його здійснення, можуть бути усунені за рахунок створених резервів.

4. Повне або часткове страхування ризиків. За своєю природою страхування є формою попереднього резервування ресурсів, призначених для компенсації збитку від очікуваного прояву різних ризиків. Економічна сутність страхування полягає у створенні резервного (страхового) фонду, відрахування в який для окремого страхувальника встановлюються на рівні, значно меншому сум очікуваного збитку і, як наслідок, страхового відшкодування. Страхування або повне резервування як такі не ставлять своєю метою зменшення ймовірності прояву ризиків, а націлені переважно на відшкодування матеріального збитку від можливої реалізації ризиків.

5. Диверсифікація як можливе зменшення сукупної схильності ризику шляхом розподілу вкладень і (або) зобов'язань. Сутність диверсифікації полягає у зниженні максимально можливих втрат за одну подію, проте при цьому одночасно зростає кількість видів ризику, які необхідно контролювати.

6. Дисипація ризику. Сутність даного методу полягає в розподілі загального ризику шляхом об'єднання (з різним ступенем інтеграції) з іншими учасниками, зацікавленими в успіху загальної справи. Підприємство має можливість зменшити рівень власного ризику, залучаючи до вирішення спільних проблем в якості партнерів інші підприємства і навіть фізичних осіб. Для цього можуть створюватися акціонерні товариства, фінансово-промислові групи, підприємства можуть придбавати або обмінюватися акціями один одного, вступати у різні консорціуми, асоціації, концерни.

Т.Л. Мостенська і Н.С. Скопенко пропонують використовувати для пошуку рішення щодо вибору напрямку оптимізації ступеня ризику матрицю «ймовірність виникнення втрат» / «рівень збитків» (табл. 2) [5, с. 77].

Даний перелік механізмів зниження ризиків цілком ймовірно використовувати і у функціонуванні галузі тваринництва. Тобто керівництво підприємства у своїй діяльності при

прийнятті управлінських рішень різного роду повинно враховувати дані методи зниження ризиків.

Висновки

В умовах динамічного розвитку оточуючого середовища менеджери тваринницьких підприємств повинні забезпечити, по можливості, нейтралізацію чинників ризикових подій або їх попередження. Досягти ефективного виконання функцій управління ризиками на підприємстві повинні освічені спеціалісти, які мають достатній досвід роботи у даній галузі, володіють сучасними прийомами і методами роботи, можуть ситуаційно реагувати на виникнення чинників ризикових подій тощо.

Однією з головних складових щодо зниження втрат від настання ризикових подій є фінансування у повному обсязі передбачених заходів (планів, виробничих програм), розроблених головними менеджерами галузі тваринництва (зоотехніком, зооінженером, ветлікарем) і затверджених директором.

Таким чином, тільки розуміння втрат (фінансових та матеріальних), яких можуть зазнати підприємці в сучасних умовах господарювання під впливом чинників ризикових подій, повинно змінити ментальність підприємців, рівень самосвідомості, формування та впровадження відповідної культури ризик-менеджменту на підприємствах тваринницького напрямі.

Список використаних джерел

1. Борисова Т.М. Теоретичні аспекти управління ризиком на підприємстві / Т.М. Борисова // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №7. – С. 116–121.
2. Гайдуцький А.П. Фінансові ризики в умовах глобалізації економіки / А.П. Гайдуцький // Фінанси України. – 2009. – №8. – С. 60–62.
3. Кравченко В.А. Функціональний та інтегральний підходи до управління підприємницькими ризиками: теорія та практика / В.А. Кравченко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2008. – №6, т. 2.
4. Менеджмент: Учебник для бакалаврів / Под общ. ред. А.Л. Гапоненко. – М.: Юрайт, 2014. – 396 с.
5. Мостенська Т.Л. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським ризиком підприємства / Т.Л. Мостенська, Н.С. Скопенко // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №3(7). – С. 72–79.
6. Управление рисками [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.e-executive.ru/wiki/index.php/Управление_рисками
7. Управление підприємницьким ризиком / За заг. ред. д.е.н. Д.А. Штефаніча. – Тернопіль: «Економічна думка», 1999. – 224 с.
8. AS/NZS Risk Management Standard 4360:1999 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.riskmanagement.com.ua/>